

Forska utan djurförsök

Effektrapport 2024

Innehåll

Om Stiftelsen Forska utan djurförsök

Vårt syfte

Varför vårt arbete är så viktigt

Våra långsiktiga mål

Vårt uppdrag

Alternativa metoder ska bli standard - inte undantag

Målgrupperna

Årets insatser

Möt våra fantastiska anslagstagare

3R är framtiden

Uttalande

Kommunikation som engagerar

Förändringar som fungerar

Lärdomar inför 2025

Vägen framåt

Forska utan djurförsök

Forska utan djurförsök är en stiftelse som grundades 1964, med en stark och tydlig vision: att stödja och främja forskning som förbättrar både människors och djurs hälsa – utan att använda djurförsök.

Vi vet att det är möjligt att bedriva vetenskaplig forskning som är både etiskt försvarbar och vetenskapligt pålitlig och vi vet att vägen dit är genom att använda moderna, djurfria metoder.

Vårt syfte

Vårt huvudsakliga syfte är att ersätta djurförsök med alternativa metoder som är mer tillförlitliga, effektiva och etiska. Vi vill skapa en framtid där djur inte längre behöver utsättas för onödigt lidande i forskning, och där alternativa metoder inte bara används som komplement utan blir standard inom forskningen.

Varför är detta viktigt?

Det är viktigt att gå ifrån djurförsök av flera skäl – både etiska, vetenskapliga och samhälleliga. För det första innebär djurförsök ofta betydande lidande för de djur som används. De utsätts för smärta, stress och onaturliga miljöer, vilket väcker allvarliga etiska frågor om vår rätt att använda levande varelser som testobjekt.

Djur är inte människor

Ur ett vetenskapligt perspektiv är djurförsök inte alltid tillförlitliga. Djur och människor skiljer sig åt på många biologiska plan, vilket gör att resultat från djurförsök inte alltid kan överföras direkt till människor. Detta kan leda till att ineffektiva eller till och med skadliga läkemedel går vidare till kliniska prövningar, samtidigt som potentiellt effektiva behandlingar kan missas.

Alternativa metoder är framtiden

Idag finns det allt fler alternativa metoder som både är mer etiska och ofta mer exakta. Exempelvis kan cellkulturer, organ-on-a-chip-teknik, datorbaserade modeller och avancerad bilddiagnostik simulera mänskliga reaktioner med högre precision. Dessa metoder är inte bara mer tillförlitliga, utan också snabbare och billigare i längden.

Genom att ersätta djurförsök med moderna alternativ främjar vi en mer etisk och hållbar vetenskap. Det innebär att vi kan bedriva forskning som respekterar både djurliv och mänskliga värderingar – samtidigt som vi utvecklar bättre mediciner och behandlingar. Att gå ifrån djurförsök är alltså inte bara en moralisk skyldighet, utan också ett steg mot en mer avancerad och ansvarsfull forskning.

Våra långsiktiga mål

- Att successivt fasa ut användningen av djurförsök inom forskning
- Att bidra till en förändring i både forskningsmiljöer och i samhällets syn på djurförsök
- Att främja utvecklingen och implementeringen av nya, djurfria forskningsmetoder
- Att säkerställa att framtidens forskning bedrivs med respekt för både mänsklig hälsa och djurhälsa

Vårt uppdrag

1. Finansiera forskning:

Vi delar ut anslag till forskare och projekt som utvecklar och använder alternativa metoder till djurförsök. Genom att ekonomiskt stödja sådan forskning hjälper vi till att driva fram innovation och praktiska lösningar som kan ersätta djurförsök.

2. Sprida kunskap:

Vi sprider information om djurfria metoder och deras fördelar till forskare, beslutsfattare och allmänheten. Genom utbildning, seminarier och publiceringar ökar vi medvetenheten och kunskapen om alternativa metoder och deras vetenskapliga värde.

3. Påverka politiken:

Vi arbetar aktivt med att påverka politiska beslut och finansieringsprioriteringar på både nationell och internationell nivå. Vårt mål är att skapa förutsättningar för att djurfria metoder ska få större stöd och bli en naturlig del av forskningspolitiken.

4. Öka tillgängligheten till alternativa metoder:

Vi verkar för att göra nya, djurfria metoder lättillgängliga och integrerade i forskningsprocesser både nationellt och internationellt, så att fler forskare kan använda dessa metoder i sin vardag.

Alternativa metoder ska bli standard - inte undantag

Vi strävar efter en forskningsvärld där användningen av djur i experiment fasas ut och ersätts med etiska, tillförlitliga och moderna metoder. Målet är att alternativa metoder blir standard inom all forskning – inte undantag.

Vi vill se en framtid där djurförsök inte längre behövs, eftersom tekniken erbjuder bättre och mer relevanta verktyg.

Genom att främja innovation, utbildning och tydliga regelverk vill vi bidra till att forskningen utvecklas i en riktning där både människor och djur respekteras.

Det är en förändring mot en mer medveten och ansvarstagande vetenskap – där framsteg inte sker på bekostnad av djurliv, utan med omtanke om hela vår gemensamma framtid.

Våra målgrupper

Forskarna

Vår främsta målgrupp är forskare och forskargrupper vid svenska universitet och forskningsinstitut. Dessa forskare är avgörande för att utveckla och implementera alternativa metoder som kan ersätta djurförsök. Genom att stödja deras arbete möjliggör vi framsteg inom djurfri forskning och bidrar till att nya, etiskt försvarbara och vetenskapligt tillförlitliga metoder tas i bruk.

Givarna

Givarna är den andra väldigt viktiga målgruppen för oss. Det är genom deras generösa stöd och donationer som vi kan finansiera forskning och driva vårt påverkansarbete framåt. Dessutom har givarna en viktig roll i att skapa opinion och öka medvetenheten i samhället om behovet av att ersätta djurförsök med alternativa metoder.

Politikerna

Politiker och beslutsfattare är den tredje centrala målgruppen. Det är dem som har makten att förändra lagar, riktlinjer och finansieringsstrukturer som påverkar forskningens villkor. Genom dialog och påverkansarbete med politiker arbetar vi för att djurfria metoder ska prioriteras och få ökat stöd inom forskningspolitiken.

Årets insatser

För 2024 finansierade vi forskning inom flera områden som syftar till att ersätta djurförsök med alternativa metoder. Störst fokus var på hjärnforskning, där projekt som använder mänskliga cellmodeller och minihjärnor för att studera sjukdomar som Alzheimer och hjärntumörer utvecklas.

Vi har även stöttat projekt för att utveckla modeller för att studera luftvägsvirus, hjärt- och kärlsjukdomar genom nya metoder för att testa läkemedel och förstå hjärtproblem utan djurförsök.

Forskning inom cancer, tarmforskning, och immunologi är också viktiga områden, där innovativa modeller som organoider och datormodeller används för att undersöka sjukdomar och testa behandlingar.

Dessutom har vi finansierat utvecklingen av nya medicintekniska produkter och metoder för att studera inflammation och sepsis utan att använda djur.

Våra fantastiska anslagstagare och deras projekt

Marie Hagbom, Linköpings Universitet, utvecklar en ny och unik modell av mänskliga näsceller som kan användas för att studera hur virus påverkar våra luftvägar.

Mikael Wallman, Chalmers, utvecklar ett system som använder datasimulering och celltester för att studera hur nya läkemedel påverkar hjärtat.

Ausra Peculyte, RISE, utvecklar en ny metod som genom in vitro testar om medicinska produkter kan orsaka allergiska reaktioner.

Sebastian Illes, Göteborgs Universitet, använder en teknik med människohjärnschip för att studera hjärnans funktioner och elektriska signaler.

Emily Johansson, Lunds universitet, undersöker hur virus som redan finns i kroppen kan påverka nervceller och deras kopplingar

Linda Elowsson, Lunds universitet, analyserar prover från människor för att hitta nya markörer och behandlingsmetoder för sjukdomen KOL (kronisk obstruktiv lungsjukdom)

Anna Fahlgren, Linköpings Universitet, utvecklar en ny modell för att testa läkemedel som kan stoppa spridning av cancer (metastaser)

Lena Öhman, Uppsala universitet, använder små laboriemodeller av tarmen för att studera tarmsjukdomar och hur läkemedel verkar, utan att behöva använda några djur.

Anna Erlandsson, Uppsala universitet använder mänskliga celler för att undersöka hur vissa hjärnceller påverkar Alzheimers, istället för att studera sjukdomen i möss.

Erica Zeglio, Stockholms universitet, utvecklar elektrofysiologiska verktyg för att studera hjärtarytmier utan att använda djur.

Patrick Sinko, Uppsala universitet, skapar en småskalig modell av tarmen för att bättre förstå hur läkemedel tas upp i kroppen.

Pernilla Eliasson, Linköpings universitet, skapar provrörsmodeller med celler från patienters senor för att studera läkning och ersätta djurförsök.

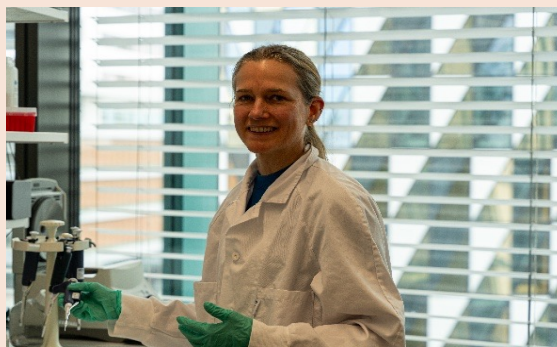
Marianne Jansson, Lunds universitet, använder mänsklig vävnad istället för vävnad från apor för att utveckla nya behandlar för HIV

Jane Synnergren, Högskolan i Skövde, utvecklar en liten avancerad modell av ett mänskligt hjärta för att studera förstorat hjärta till följd av hjärt-kärlsjukdom.

Daniel Eklund, Örebro Universitet, studerar hur sepsis påverkar immunförsvaret för att hitta bättre behandlingar, utan att använda djur.

Ivan Nalvarte, Karolinska Institutet, använder sig av mänskliga minihjärnor för att studera alzheimers sjukdom, vilket är mer relevant än att studera det i djurförsök.

Thomas Bergström, Göteborgs universitet, använder odlade celler från människa för att utveckla läkemedel mot RS och coronavirus - istället för att använda djur i forskningen.

Anna Falk, Karolinska Institutet, använder sig av omprogrammerade mänskliga celler för att skapa minimodeller av hjärnan vilket gör det möjligt att studera hjärntumörer i provrör i stället för i djur.

Elin Nyman, Linköpings Universitet skapar datormodeller för att förstå hur immunceller påverkar inflammation vid sjukdomar som cancer och hjärt-kärlsjukdomar. Modellerna använder data från mänskliga celler, blod och vävnad, vilket gör djurförsök överflödiga.

Mats Nilsson, Stockholms universitet utvecklar en organoid-on-a-chip-modell för glioblastom, en aggressiv hjärntumör. Modellen gör det möjligt att studera sjukdomen och testa läkemedel utan djurförsök

Ivan Nalvarte, en av våra anslagstagare har blivit uppmärksammas i UR- utbildningsradion där han presenterar sitt arbete med odlade minihjärnor, så kallade organoider

[Odlade minihjärnor | UR Play](#)

"Möss och råttor får inte alzheimer i naturen utan man måste tillföra mutationer.

Det ger en ganska artificiell bild av Alzheimers sjukdom, säger Ivan Nalvarte"

Organoiderna kan ge bättre kunskap om människans biologi och sjukdomstillstånd eftersom de bygger på mänskliga celler.

Vår anslagstagare från tidigare år, **Stina Oredsson** har publicerat sitt recept på det djurfria medium som ersätter FBS (Fetalt Kalvserum) öppet, och är nu fritt att användas av forskare världen över.

Receptet har publicerats i en öppen databas och är gratis att ladda ner för vem som helst och går att hitta här [Animal free medium](#) Och såklart på vår hemsida [Forska utan djurförsök](#)

"Det är dels av etiska orsaker, för den vanligaste tillsatsen till cellodlingsmedier är serum som kommer från ofödda kalvfoster. Men det finns också flera vetenskapliga skäl, säger Stina

Denna banbrytande och osjälviska framgång uppmärksammades den 23 Februari 2024 av SVT Skåne.

Programmet i SVT går att se på [här](#)

3R är framtiden

Vetenskapsrådet, Barndiabetesfonden och Reumatikerförbundet, uppmanas forskare att kontinuerligt tillämpa 3R-principen – att ersätta, minska och förfina djurförsök – i sina studier. Detta syftar till att främja ökad kvalitet och djurvelfärd inom svensk forskning.

Vårt ställningstagande innebär också ett tydligt avstamp för att bredda vårt perspektiv. I vår uppdragsparagraf ingår att vi ska arbeta för att ersätta djurförsök – särskilt de som med EU:s klassificering betraktas som avsevärda, det vill säga medför allvarligt lidande för djur. Det har länge varit en central del i vårt arbete.

Vi står fast vid vår långsiktiga målsättning: ett totalt förbud mot djurförsök. Men eftersom vägen dit är lång, krävs parallella insatser här och nu. Därför breddar vi vårt engagemang till att omfatta hela 3R-principen: att inte bara ersätta (Replace), utan även minska (Reduce) och förfina (Refine) användningen av djur i försök.

Det innebär att vi i högre grad kommer att uppmärksamma och lyfta initiativ som syftar till att optimera försöksupplägg för att minimera antalet djur som används i forskningen. Det kan till exempel handla om bättre studiedesign, ökad användning av statistiska metoder, delning av data för att undvika upprepade försök samt utveckling av tekniker som gör att mer information kan hämtas från varje enskilt djur.

Samtidigt kommer vi att arbeta för att de djur som fortsatt används ges bästa möjliga förutsättningar att leva ett så gott liv som möjligt – även i labbmiljön. Inom ramen för Refine innebär det till exempel att förbättra djurets boendemiljö genom berikning, möjliggöra naturliga beteenden, minska stress vid hantering och ingrepp samt utbilda inom djurens behov och välfärd.

Med omsorg, respekt och djurvelfärd i fokus vill vi bidra till att förbättra djurens vardag under hela försöksperioden.

Genom detta helhetsgrepp stärker vi vårt bidrag till både forskningskvalitet och djurvelfärd, och verkar långsiktigt för en forskningsmiljö där etiska och vetenskapliga hänsyn går hand i hand.

Genom att implementera 3R-principen kan forskare bidra till mer relevanta forskningsresultat och ett bättre nyttjande av resurser, vilket är avgörande för att säkerställa kvaliteten i svensk forskning.

Vad har skett för förändring?

Under året har vi sett en tydlig och positiv utveckling inom forskningen och läkemedelsutvecklingen när det gäller att ersätta djurförsök. Fler och fler forskare utvecklar och implementerar djurfria metoder, vilket har lett till att dessa metoder i allt större utsträckning används i praktiken. Bland annat har nya tekniker för cellodling tagits fram som helt ersätter behovet av djurprodukter, vilket gör forskningen både mer etisk och mer vetenskapligt tillförlitlig. Denna utveckling är ett viktigt steg mot en framtid där djurförsök kan fasas ut helt och där alternativa metoder blir norm.

Kommunikation som engagerar

Under 2024 har Stiftelsen Forska utan djurförsök fortsatt att använda sociala medier – främst Facebook – som en kanal för att öka medvetenheten om vårt arbete och engagera våra målgrupper. Totalt publicerades 15 inlägg, vilket resulterade i en sammanlagd räckvidd på 103 720 personer. Engagemanget har varit högt: inläggen genererade 7 006 gillamarkeringar, 497 kommentarer och 591 delningar.

Jämfört med 2023, då 25 inlägg publicerades och räckvidden uppgick till 149 592 personer, har antalet inlägg och den totala räckvidden minskat. Däremot visar statistiken att engagemanget per inlägg har ökat, med fler kommentarer och delningar. Det tyder på att innehållet under 2024 upplevts som mer relevant och engagerande för vår publik.

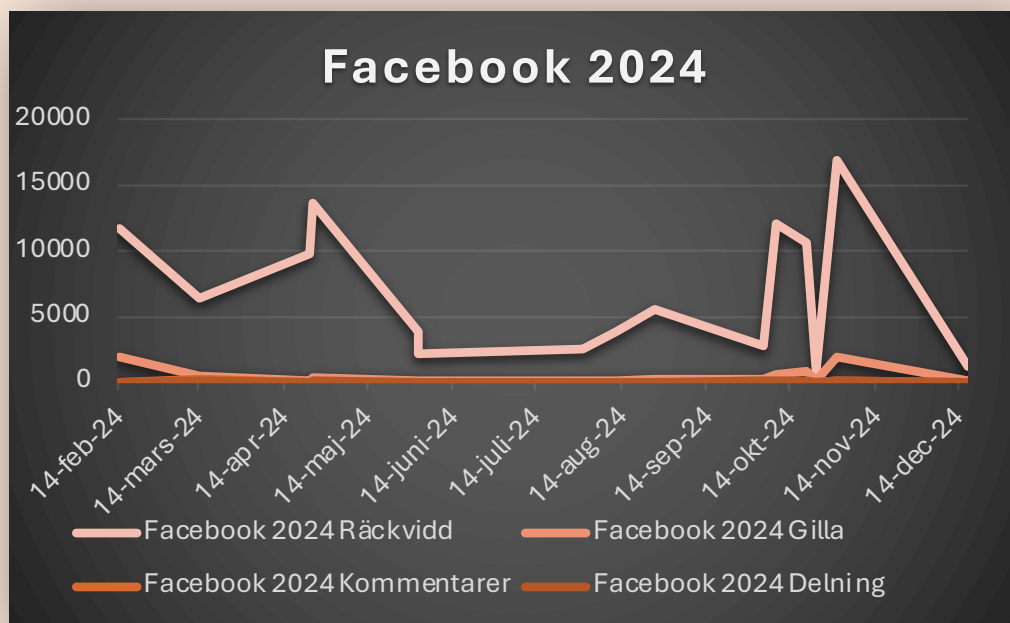
Minskningen i antal inlägg förklaras främst av att kansliet var obemannat under stora delar av året, fram till dess att ny generalsekreterare tillträdde i augusti.

Slutsats

Den positiva trenden i både räckvidd och engagemang under 2024 visar på en framgångsrik digital strategi och ett växande intresse för Stiftelsens arbete. Detta skapar en solid grund för fortsatt kommunikation och påverkan inom området för djurfria forskningsmetoder.

Det visar också på vilken typ av information och inlägg våra följare är intresserade.

Vi har under året fortsatt att etablera oss som en trovärdig och efterfrågad finansiär av forskning som syftar till att ersätta djurförsök. Det märks inte minst i det stora antalet ansökningar vi får – men också i den respekt och det intresse vi möter från forskare, beslutsfattare och samarbetspartners. Vår tydliga profil, höga vetenskapliga standard och fokus på etiska och praktiskt tillämpbara metoder gör att vi uppfattas som en relevant och attraktiv aktör i ett område som befinner sig i stark utveckling.

Vi gör skillnad och det fungerar

Vi har bidragit till förändringen på flera fronter:

- Genom att finansiera forskning som utvecklar och förfinar djurfria metoder med praktisk tillämpning.
- Genom att sprida kunskap, stödja implementering och öka legitimiteten för alternativa metoder inom akademien.
- Genom påverkansarbete i riktning mot politiker och finansiärer, där vi lyfter behovet av strukturell förändring.

Ett särskilt tydligt exempel är vårt stöd till professor Stina Oredssons forskargrupp vid Lunds universitet. Gruppen har utvecklat ett djurfritt cellodlingsmedium som ersätter det traditionellt använda fetala kalvserumet (FBS). Resultaten har publicerats i vetenskapliga tidskrifter och gjort metoden tillgänglig för forskare världen över. Att en djurfri lösning sprids och används globalt visar att våra satsningar ger praktiskt genomslag.

Relevans för målgruppen

De metoder vi möjliggör är direkt användbara inom samma områden där djurförsök tidigare varit standard. De är inte bara mer etiska – de är ofta även effektivare, mer exakta och bättre anpassade till människans biologi. Genom att stödja dessa lösningar möter vi forskarnas faktiska behov, och bidrar till att sänka trösklarna för att välja djurfria alternativ.

Hållbar förändring – inte bara en trend

Vi ser tecken på att förändringen är långsiktig och hållbar. Forskarna publicerar öppet, delar sina metoder och integrerar dem i sin undervisning och vidare forskning. Efterfrågan på djurfria metoder växer, och varje ny validerad metod stärker tilliten till alternativen. Det sker en gradvis normförskjutning – från slentrianmässigt användande av djurprodukter till ett aktivt sökande efter bättre, moderna lösningar.

Lärdomarna för framgång

Lärande och ständig förbättring

Vi vet att vi gör saker rätt – men vi utvärderar också ständigt våra insatser. Vi följer upp forskningsprojekten vi finansierar, samlar in feedback från forskare och analyserar effekten av våra kommunikations- och påverkansinsatser.

De lärdomar vi drar använder vi för att:

förbättra våra anslagsrutiner, stärka vår kommunikation och öka vårt politiska påverkansarbete. Genom att analysera våra erfarenheter kan vi identifiera områden för förbättring och anpassa vår strategi för att effektivt stödja utvecklingen av djurfria forskningsmetoder.

Vi gör skillnad!

Det råder ingen tvekan om att vi har etablerat oss som en välrenommerad och trovärdig forskningsfinansiär inom området djurfria metoder. Vi får årligen in ett stort antal ansökningar, vilket tyder på att vi är både efterfrågade och relevanta i forskarsamhället. Vår tydliga profil, höga vetenskapliga standard och fokus på etiskt hållbara lösningar gör att vi uppfattas som en attraktiv aktör – särskilt bland forskare som vill vara en del av framtidens forskning.

Vi har lyckats!

Vi har också lyckats nå goda resultat genom riktade satsningar på projekt med hög praktisk potential. Ett exempel är stödet till Stina Oredssons forskning vid Lunds universitet, där utvecklingen av ett djurfritt cellodlingsmedium nu används internationellt och fått bred vetenskaplig spridning.

Utöver det har vår förmåga att kombinera forskningsfinansiering med aktiv opinionsbildning och kunskapsspridning varit en styrka. Genom kommunikation, seminarier och samverkan med andra aktörer har vi satt viktiga frågor på agendan och skapat ökad förståelse för behovet av att ersätta djurförsök.

Vägen framåt – för maximal effekt

Vår starka trovärdighet, det växande intresset för våra utlysningar och de konkreta forskningsresultat vi har bidragit till visar att vår modell fungerar – och att vi gör verklig skillnad.

Vårt arbete har gjort skillnad, men vi ser också att spridningen av djurfria metoder går för långsamt – trots stort intresse från forskare. För att öka genomslaget och påskynda utvecklingen har vi identifierat flera viktiga områden att fokusera på. De ska hjälpa oss att rikta resurserna där de gör störst nytta och stärka vår påverkan för en djurförsöksfri forskning.

1. Fokus på effekt och resultat

Vi behöver stärka vår uppföljning för att tydligare kunna visa vilken skillnad våra anslag gör – både vetenskapligt och praktiskt. Det handlar om att kunna mäta och kommunicera hur våra investeringar bidrar till att minska eller ersätta djurförsök, samt hur nya metoder tas upp och implementeras inom forskningen.

2. Stärkta kriterier för finansiering

Vi ser ett behov av att ytterligare fokusera våra anslag på projekt med verklig potential att ersätta djurförsök i praktiken. Därför utvecklar vi vår anslagspolicy för att säkerställa att vi prioriterar de mest effektiva, skalbara och applicerbara alternativen. Vi vill stötta lösningar som kan göra skillnad – både i laboratoriet och i forskningssystemet som helhet.

3. Ökad finansieringskapacitet

För att nå större genomslag krävs mer resurser. Vi behöver därför både intensifiera våra egna insamlingsinsatser och utveckla strategiska partnerskap med andra aktörer – exempelvis forskningsfinansiärer, näringsliv och civilsamhälle.

4. Motverka slentrianmässig användning av djurprodukter

Trots tillgången till alternativ används fortfarande djurbaserade produkter, som FBS i cellodling, av ren vana. Vi behöver arbeta mer strategiskt för att påverka dessa inarbetade normer och praxis – särskilt inom grundforskning där förändringstakten ofta är låg.

5. Förändra attityder i akademi och politik

Ett verkligt skifte kräver attitydförändringar. Vi vill intensifiera vårt opinionsbildande arbete, både inom forskarsamhället och i politiken. Det handlar om att utmana föreställningen att djurförsök är en “nödvändig standard”, och i stället visa på de möjligheter som moderna djurfria metoder erbjuder.

6. Ökad synlighet och närvaro

För att påverka måste vi synas – i debatten, i beslutsrummen och i forskningsvärlden. Vi ser ett särskilt behov av att nå ut till yngre forskare, där förändringsviljan ofta är större. Vi vill även uppmuntra forskare vi stöttar att i högre grad lyfta sitt arbete offentligt och visa på de framsteg som gör

